

Küresel Kapitalizmle Bütünleşme Sürecinde Arjantin’de Köylülük: Sorunlar ve Örgütlenmeler¹

Ezgi Turmuş Binici

E-posta: ezgiturmus@hotmail.com

Özet

Bu çalışma geçmişten bugüne kırsal alanın yapısal problemlerinin sürdüğü ve küresel kapitalizmle girdiği yoğun bütünleşme ilişkisi içerisinde hatırı sayılır bir kırsal çatışmanın içerisine düşen Arjantin’de, köylü örgütlenmelerinin ortaya çıkış koşullarını ve kazandığı müzakere etme kapasitesini ele almaktadır. Neoliberal kamu politikalarının farklı hükümet dönemlerinde değişen fakat özünü koruyan seyri ile karşıtlık içerisinde gelişen bu örgütlülük süreci, köylülüğü kırsal alanda yaşayanların hakları çerçevesinde daha görünür ve evrensel bir mücadelenin parçası kılmaktadır. Arjantin köylüsünün kentliler, sivil toplum örgütleri ve öğrenciler ile kurduğu bağlar ise örgütlülüğü güçlendiren önemli uğrak noktaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tekelleşen kırsal kapitalizmin ve doğal kaynakların metalaştırılması sürecinin Dünya’da gelişmiş ülkelerin periferisinde kalan pek çok ülkede belli başlı sorunları gündeme taşıdığı görülmektedir: Toprak gaspları, tarımsal sermayenin merkezileşmesi, kimyasallaşan tarımsal üretim ve çevrenin tahribatı. Tüm bu sorunların hukuki çatışmalardan silahlı çatışmalara kadar genişleyen bir yelpazede Arjantin kırsalında çok sayıda uyuşmazlığı ürettiği ve her bir konu açısından geri dönüşü mümkün olmayan tahribatlara sebep olduğu anlaşılmaktadır. Arjantin’de ekonomik bağımlılık, endüstriyel kırsal kapitalizmin nüfuzu ve bunun neoliberal kamu politikaları ile desteklenmesi, tarihsel olarak sömürge döneminden kalan kapitalist gelişim sürecinin derinleştirdiği halâ çözülemeyen toprak mülkiyeti problemleri, güvenilirliği olmayan toprak düzenlemeleri ve yabancı sermayenin etkisi, kırsal alanda özellikle toprağın bölüşümü konusunda yaşanan ve ülke gündeminde önemli bir yer tutan çatışmaları doğurmaktadır.

Sonuçta, Arjantin’in tarım ticaretine dayalı ekonomisinin ve kolonyal dönemden itibaren süren bağımlı ekonomik yapısının tarım politikalarını şekillendirdiğini ve köylülüğü de artan bağımlılık koşullarına sürüklediği görülmektedir. Kamu politikaları açısından bir ‘az gelişmişlik’ unsuru olarak kabul edilen köylülük, yine bu politikalarca desteklenen mülksüzleştirme yoluyla birikimin çeşitli şekilleriyle tasfiye olmakta, kırsal nüfus giderek azalmakta ve fakat bu dışlanma üzerinden köylülüğün kendine yeni bir alan organize etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Köylüleri yeni bir kimlik inşasına götüren bu süreç, mücadeleyi de örgütlü ve aynı zamanda küresel hale getirmektedir. Bu çalışma Arjantin kırsalını örgütlü hale getiren çeşitli dinamikleri ele alırken, tarihsel olarak devamlılığını sürdüren eşitsizliklere değinmekte, endüstriyel kırsal kapitalizmin

etki düzeyini ve devletin bu ilişkiler içerisindeki konumunu çeşitli veriler ve olaylarla ortaya koymaktadır. Ayrıca Arjantin örneğinin kırsal problemleri ve metalaştırma süreçleri devam eden pek çok çevre ülkesi için bir bakış açısı oluşturması mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Köylü örgütlenmeleri, Arjantin, Küresel kapitalizm, Kırsal politikaları, Tarım

Peasantry in Argentina During the Integration with Global Capitalism: Problems and Organizations

Abstract

This study deals with the emergence conditions and the negotiation capacity of peasant organizations in Argentina, where the structural problems of the rural area continue from the past to the present and develop into a considerable rural conflict within the intense integration into global capitalism. This organizational process, which develops in contrast with the changing but preserving course of neoliberal public policies in different government periods, makes the peasantry a part of a more visible and universal struggle within the framework of the rights of those living in rural areas. The ties that Argentine peasantry establishes with citizens, non-governmental organizations and students are important stopovers that strengthen the organization.

It can be observed that monopolized rural capitalism and the commodification of natural resources raise problems in many countries at the periphery of developed countries around the world: Land grabs, centralization of agricultural capital, chemicalization of agricultural production and destruction of the environment. All these problems make the numerous conflicts in the Argentine countryside, ranging from legal conflicts to armed conflicts, visible. The influence of industrial rural capitalism in Argentina and its support with neoliberal public policies, the historically unsolved problems of land ownership left from the colonial era and deepened by the capitalist development process, the unreliable land regulations and the impact of foreign capital create conflicts in rural areas, which have an important place in the country's agenda, especially regarding the distribution of land.

As a result, it is seen that Argentina's economy based on agricultural trade and its dependent economic structure that has continued since the colonial period shaped the agricultural policies and dragged the peasantry to increasing dependency conditions. The peasantry, which is regarded as an element of 'underdevelopment' in terms of policies, is being liquidated through various forms of accumulation through expropriation supported by these policies, the rural population is gradually decreasing

and it is understood that the peasantry is organizing a new area for itself through this exclusion. This process, which leads peasants to build a new identity, makes the struggle organized and at the same time global. While this study deals with the dynamics that make the Argentine countryside get organized, it reveals the level of influence of industrial rural capitalism and the position of the state in these relations, referring to various data and events. Finally, the Argentine example may provide a perspective for many peripheral countries whose rural areas have similar class based and structural problems and who are waiting to be commodified.

Keywords: Peasant organizations, Argentina, Global capitalism, Rural policies, Agriculture

Giriş

1980'ler itibariyle Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (DB), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) güdümünde uygulanmaya başlanan neoliberal politikalar, Dünya genelinde devlet eliyle serbestleşme ve piyasalaştırma politikalarının hayata geçirilmesini sağlamıştır. Neoliberal politikaların sıklıkla üzerinde durduğu tarımsal üretim ve doğal varlıkların metalaştırılması ise, köylülüğün yaşamsal alanı ile doğrudan ilişkili olmaları sebebiyle, köylüleri doğrudan bu politikaların etkilenen ve dönüşen unsuru haline getirmiştir.

Çevre ülkelerin henüz sermaye birikim süreçlerine konu olmamış olan kaynakları ve tarım ağırlıklı üretim yapıları, günümüzde küresel kapitalizmin dönüştürerek birikim süreçlerine dâhil etmeye çalıştığı bakir alanlar olma özelliğini korumaktadır. Dolayısıyla Harvey'in "mülksüzleştirme yoluyla birikim" olarak ifade ettiği serbest piyasa yanlısı politikalarla yerlerinden edilen kırsal nüfusla ve özelleştirme politikalarıyla somutlaşan birikim süreçleri, eşitsiz gelişim içerisinde en tahripkâr sonuçlarını çevrede göstermektedir (Harvey, 2016: 153). Bu durumu destekleyen farklı bir araştırma Dünya'da kişi başına düşen biyo-kapasitenin 1990'lı yılların ortalarında aşılmış vaziyette olduğunu ve ABD, AB ve Japonya üçlüsünün dünya ortalamasının dört katına varan kapasite kullanımıyla çevre ülkelerin biyo-kapasitelerine bir şekilde el koyduğunu ifade etmektedir (Amin, 2018a: 108-109).²

Neoliberal yeniden yapılanma kapsamında çevre ülkelere dayatılan politikalar birikimin çevreden-merkeze aktığı küresel ağlar oluşturarak, eşitsiz gelişmeyi daimi kılmaktadır. Eklemlenme hali ekonomide bir bütünlüğün yakalanamamasına ve artık değerın yerel sermaye ve küresel sermaye arasında paylaşılmasına sebep olmaktadır. Bu ülkeler krizden daha çok etkilenmekte ve borç ilişkileri IMF ve DB gibi kurumların ekonomik programlarına tabiiyetle

sonuçlanmaktadır (Atay, 2003: 142-143).

Yerel/küresel sermayenin ortaklaştığı ve çevrenin gelişmiş ülkelerle toplumsal ve ekonomik bağımlılık ilişkileri içerisinde eşitsiz geliştiği bu süreç, Latin Amerika, Afrika ve Asya'yı kapsayan birçok bölgede küresel kapitalizmin köylülüğe etkisinin değerlendirilebilmesi bakımından esas zemini teşkil etmektedir. Gelişmiş ülkelere kıyasla önemli ölçüde köylü nüfusunu halâ koruyan ve tarımsal üretim yoğunluğu ile ortaklaşan bu ülkeler, gelişmiş kapitalist ülkelerle girdikleri ilişkilerde benzer bağımlılık ilişkileri içine dâhil edilmekte ve yönlendirilmektedirler. 1980 sonrası köylülüğün farklılaşma yolları ise bu ilişkiler temelinde daha açıkça görünür hale gelmektedir.

Tarımsal üretimin hayati ögesi tohumun 1970'lerde küresel petrokimya ve ilaç şirketlerinin denetimine girmesi ile her yıl satın alınması gereken, tek kullanımlık bir metaya dönüştürülmesi, 1980'de ilk kez mikro organizmalar, 1985'te bitkiler, 1987'de memelilerin patentini alabilmek için yasaların çıkarılması ile küresel gıda ilişkilerinin 1980'lerden sonra şirketleşen ve tümüyle finansallaşan yapısı desteklenmiştir (Köymen, 2007: 215). Şirketleşmenin boyutları öyledir ki, dünya tahıl ticaretinin yüzde 80'ini yalnızca üç çok uluslu şirket, dünya mısır tohumu sektörünün yüzde 65'ini yalnızca iki çok uluslu şirket, küresel zirai ilaç piyasasının yüzde 75-80'ini altı şirket ve küresel muz ticaretinin yüzde 80'ini beş şirket yönetmektedir (Çaşkurlu, 2012: 179). Latin Amerika'da, İngiltere büyüklüğünde bir alan, AB'deki çiftlik hayvanlarının tükettikleri yemi yetiştirmeye ayrılmıştır. 800 milyon insanın açlıkla mücadele ettiği günümüzde, tarla bitkilerinden günde yaklaşık 300 milyon metreküp biyoyakıt üretilmektedir. Artan talepler nedeniyle "toprak gaspı"nın dünya çapında ekilebilir tarım arazilerinin yüzde 10 ila 30'unu etkilediği ve el değiştiren bu geniş arazilerin alıcılarının ise, gelişmiş ülke ve petrol zengini ülke yatırımcıları olduğu belirtilmektedir (Toprak Atlası, 2015: 30-39).

Latin Amerika'da süpermarketler gıda sektörünün yüzde 60'ını kontrol etmekte ve bu yoğunlaşma 1984-1993 yılları arasında Arjantin'de gıda sektöründeki 60 binden fazla perakendecinin, Şili'de ise 1991-1995 yılları arasında 5 binden fazla perakendecinin kapanmasına neden olmuştur (Sanyal, :256). Tüm bunlar tarımın ticaretindeki serbestleşmenin ve küresel sermayenin nasıl işlevselleştiğinin görünümüne örnektir.

Bunların yanında 1990'lı yıllarda değişikliğe uğrayan azgelişmişliğin tanımı, birincil yaşam kaynaklarının geleceğine yönelik politikaların da ana fikrini açıklığa kavuşturmaktadır. Azgelişmişlik yeni haliyle, "yerel halkın doğal kaynakları bir

zenginlik kaynağı haline getiremeyerek yalnızca geçimlik düzeyde kullanması, ortak kullanılan doğal varlıklarda mülkiyetin belirginleşmemiş olması, ekosistem piyasalarının kurulmamış dolayısıyla ekosistem hizmetlerinin parasal değerinin belirlenmemiş olması, gerekli dönüşümü sağlayacak fon, teknik ekipman ve eğitime sahip olunmaması” gibi kıstaslarla tanımlanmaktadır (Uzunyayla, 2017: 10). Bu kıstaslara göre köylülük var oluş özellikleri bakımından bir az gelişmişlik unsurudur. Yine bu kıstaslar, ekolojik varlıkların, yeni bir zenginlik aracı olarak birikim sürecine dahil edilmesi anlamına da gelmektedir. World Resources Institute, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların raporlarına göre, az gelişmiş ülkelerin sahip olduğu bu sayılan nitelikler sebebiyle, zenginlikler birikime dönüştürülemede ve az gelişmişlik yok edilememektedir. Bu vesile ile az gelişmişlikle mücadele söylemi üzerinden inşa edilen müdahale stratejileri, yoksulluğun idaresini ele aldığı gibi, yoksulluk ve çevre arasında bağ kurarak çevre ile ilgili de stratejiyi belirlemektedir. Bu nedenle ‘yeşil kalkınma’ yoluyla az gelişmiş ülkelerin sahip olduğu doğal zenginlikler kapitalist kalkınmanın bir aracına dönüştürülmek durumundadır. (Uzunyayla, 2017: 10; Amin, 2018a: 111-112) Bu kabul üzerinden az gelişmiş ülke köylülerinin geçimlik yaşam özellikleri ve bu yaşamı sürdürülebilir kılan doğal zenginlikleriyle birlikte küresel kapitalizmin müdahale alanına girdiği anlaşılmaktadır. Diğer yandan Ploeg yeniden köylüleşme sürecine dikkat çekerken bu az gelişmişlik anlayışına karşıt bir noktada durmakta ve şunu söylemektedir: “Üçüncü Dünya ülkeleri söz konusu olduğunda sonuç oldukça açıktır: Köylü tarımının içsel olarak “geri” sayılması hiçbir biçimde mümkün değildir. Köylü tarımı kalkınmaya ve değişime engel olmak şöyle dursun bunlar için mükemmel bir başlangıç noktası oluşturabilir...” (Ploeg, 2019: 47).

Kapitalist gelişim içerisinde köylünün dışarıdaki toplumsal ilişkilerden bağımsız olmadığını, tam tersine bu ilişkiler içerisinde belirlendiğini görmekteyiz. Köylülük kullandığı girdilerden, artan giderlerine koşut ürününü satmak zorunda olduğu pazara, pek çok aşamada piyasaya bağımlılık içerisinde farklılaşmaktadır. Kimi zaman küçük meta üreticisine dönüşen, çoğu zaman işçileşen, kimi zaman ise yarı işçi yarı geçimlik üretici konumunda olan köylülük, sistem içerisinde varlığını farklılaşarak idame ettirmeye çalışmaktadır. Bunun yanı sıra uygulanan metalaştırma politikalarıyla aykırılaştırılmakta, başka bir deyişle marjinalleştirilmektedir. Bu farklılaşma süreci köylüyü tanımlama sürecini de karmaşılaştırırken, bu çalışmanın odaklandığı neoliberal küresel kapitalizm döneminde Arjantin’de köylü mücadeleleri, Vergara-Camus’un (2018: 16) da neoliberal dönemde köylü hareketlerini incelediği çalışmasında önerdiği tanımdan yola çıkmayı anlamlı hale getirmektedir. Bu tanımlamaya göre, köylünün toplumun diğer kesimleriyle kurduğu ilişki biçimini esas almak

kapsayıcıdır. Bu sebeple ister geçimlik üretim yapılsın, ister ortakçı, işgalci ya da küçük meta üreticisi olunsun, ister sözleşmeli üreticilik yapılsın tüm bu tarımsal üretimle uğraşan sınıfı bir araya getirenin, onları kolektif bir köylülük olgusu altında birleştirenin toplumsal ilişkiler olduğu kabul edilmektedir. Bu haliyle köylülüğü ekonomik bir kategori olmanın ötesinde anlamlandırabilmek de mümkün olmaktadır. Tanımlamanın dayandığı esas nokta, neoliberal küresel kapitalizmin köylülüğü yeniden örgütlü hale getirmesiyle çok katmanlı köylülüğün, toplumsal ilişkiler üzerinden bir araya gelebilen ortak bir tasarı halini alabilmiş olmasıdır. Köylü tanımını bu kapsam üzerinden ele aldığımızda Arjantin'deki köylülerin sorunlarını, direnme yollarını, işçileşme ya da yeniden köylüleşme süreçlerini ve en genel haliyle siyasallaşan varlığını anlamlandırabilmek daha mümkün görünmektedir.

Çalışmada Arjantin'de neoliberal dönemde uygulanan kırsal politikaların etkisi temelinde köylü örgütlenmeleri ve mücadeleleri ele alınmaktadır. Politika temelli bu yaklaşım, eşitsiz gelişim ve bağımlılık temelinde devletin değişimi ve sınıfsallığı üzerinden konuyu ele almayı daha anlamlı kılmaktadır. Bu nedenle çalışmada Arjantin'de köylülüğün kapitalist belirlenim altında geçirdiği dönüşüm süreçlerinden ziyade, küresel kapitalizmle bütünleşme sürecinin köylüler üzerindeki etkisi, dış dünyadaki kapitalist ilişkiler ve bunların kamu politikalarına etkisi merkeze alınarak incelenmektedir.

Yapısalcı görüş ve Marksizm'den etkilenecek geliştirilen ve 1970'lerde çevre ülkelerde egemen görüş haline gelen bağımlılık düşüncesi, gelişmiş ülkeler ile azgelişmiş ülkeler arasındaki ilişkilerin doğasında bulunan güç ve kontrol ilişkilerini ifade eden bir kavramdır. İlk kez Raul Prebisch tarafından ortaya konulan uluslararası işbölümünün eşitsiz dinamiği ve merkez-çevre kavramsallaştırması, daha sonra P. Baran, Celso Furtado, Dos Santos, Henrique Cordosa, A. Gunter Frank, Immanuel Wallerstein, Samir Amin gibi isimlerin yaptığı katkılarla belli bir olgunluğa ulaşmıştır. Buna göre, Dünya genelinde gerçekleşen birikim çerçevesinde üretim ve değişim ilişkileri bağımlılık ilişkilerini ve dolayısıyla azgelişmişliği belirlemektedir. Azgelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınması, kapitalist ülkelerin egemen çıkarlarına aykırıdır ve bu nedenle ekonomik artığın gelişmiş ülkelerin art alanı olan çevreden merkeze doğru akması gerekmektedir (Ercan, 1996: 141-158).

Dünyanın büyük bir çoğunluğunu oluşturan çevre ülkeler, küresel sistem içerisinde bu yapılaşan işbölümü yoluyla eşitsiz gelişmektedir ve yine bu kutuplaşma içerisinde kurulan yapısal bütünlük sebebiyle Amin (2018b: 82) "... eğer biz, Üçüncü Dünyadaki tekil bir fenomeni kendi başına inceleyeydik,

onu dünya sisteminin diyalektiği içine yerleştirmek yerine, nedenini Üçüncü Dünya'nın kendi içinde arasaydık, çok temel bir hata yapardık" demektedir. Bu nedenle Arjantin kırsalında küresel kapitalizmin köylülere etkisi ve kamu politikalarının bu ilişki içindeki konumu bağımlılık ilişkilerini temel almayı gerektirmektedir.

Arjantin'de net bir biçimde gözlemlenebilen bu bağımlı ilişki "...sanayileşmeyi engelleyerek ve bağımlı birincil ihracat ekonomileri yaratarak, gelişmeyi dayatmış ve çarpık hale getirmiştir" (Ecevit, 1999: 49). Bir İspanyol kolonisi olduğu tarihlerden günümüze Arjantin'in belli dönemlerde ekonomik ve sosyal açıdan gelişme gösterdiği görülsede, maden kaynaklarına ve özellikle tarımsal ticarete dayalı ekonomik yapının temel belirleyen olduğu, dış ticaret dengesinde ve borçluluk durumunda genel olarak bağımlı yapısını sürdürdüğü görülmektedir. 1930 büyük buhrana kadar ki dönemde tarım ve hayvancılığa dayalı ihracat üzerinden yaratılan zenginlik dönemi ve 1946 itibariyle Peron dönemi uygulanan ithal ikameci sanayileşme dönemi dışında, genel dış ticaret ve borçlanma verilerinin olumlu seyretmediği ve bağımlılıkların giderek arttığı görülmektedir (Kılıç ve Meçik, 2020: 164-168).

1970'lerden itibaren tarımında uluslararası şirketlerin güçlenmesi ve neoliberal politikaların gündeme alınması ile Arjantin hükümetlerinin tutumu, neoliberal kapitalizmin kriz çözücülük ve istikrar sağlayıcılık iddiasını temel almak ve toplumsal maliyetlerine karşın küresel piyasaların getireceği kârlılık alanlarından beslenmek olmuştur. Harvey'in (2015: 78-79) de belirttiği gibi yönetimlerin "neoliberal yanlılık" içerisinde, iyi bir iş ve yatırım iklimi yaratılması için sınıfsal açıdan yansız gibi görünen yasallaştırma uygulamaları gerçekleştirirken, emeğe ve çevreye meta muamelesi yaptığı ve finansal sistemi ve bu sistemin korunmasını, halkın refahına ve çevrenin sürdürülebilirliğine tercih ettiği görülmektedir. Arjantin'in neoliberal dönem kırsal politikaları, bu neoliberal yanlılık içerisinde bağımlılık ilişkilerini desteklemektedir.

Bağımlılık süreçlerini destekleyen bu politikaların tarımdaki mülkiyet ilişkilerini dönüştürücü ve dolayısıyla köylülüğü dönüştürücü etkileri, köylülerin kimi zaman üretim araçlarından koparılmasıyla, kimi zaman ise toprak üzerindeki varlığını sürdürerek geçimlik üretimine tarımda ya da tarım dışı alanda emeğini satarak devam etmesiyle sonuçlanmaktadır (Çelik, 2017: 791). Bunun da ötesinde, hava, su, toprak gibi doğal kaynakların hızla artan metalaştırılma süreci ve sermaye-yoğun tarımsal üretim biçimlerinin artışı, köylülüğü daha geniş bir mücadelenin parçası haline getirmektedir.

Köylülüğe dair yapılan pek çok tartışma kapitalist gelişim içerisinde bir noktada köylülüğün tasfiye olacağı öngörüsünü taşımaktadır. Marx, Lenin, Kautsky gibi önemli düşünürlerin köylü sorunu üzerine yürüttüğü tartışmalarda kapitalizmin tüm eski üretim ilişkilerini tasfiye edeceği ortaya konulurken, köylülüğün de bu kapsamda tasfiye olacak bir kategori olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Boratav, 1980: 77). Aynı şekilde Rosa Luxemburg da yaklaşık 100 yıl önce kapitalizmin henüz kapitalistleşmemiş coğrafyalarda yayılmasıyla, köylülük gibi doğal ekonomilerin yok olacağı öngörüsünde bulunmuştur (Boratav, 2009: 22).

Günümüzde kapitalist gelişimin bir yüzü köylüsüzleştirirken (de-peasantization), diğer yüzü kapitalizmin getirdiği dönüşümü aşmanın farklı ve çok çeşitli yollarını oluşturarak yeniden köylüleşmeyi (re-peasantization) sağlamaktadır. Yeniden köylüleşme kavramı, tarımsal üretimin daha köylü benzeri hale gelmesi durumunu ve ayrıca yeni girişleri de içeren bir köylülük gelişimini ima etmektedir (Ploeg, 2018: 2). Aynı zamanda küresel kapitalizme karşıtlık içerisinde ortaya çıkan köylü hareketlerinin kendi söylemini yeniden yarattığı, endüstriyel tarım işletmelerinin hâkimiyeti altında, köylülüğün mücadeleyi küreselleştirerek kendini yeniden icat ettiği süreç de yeniden köylüleşme kapsamında değerlendirilmektedir (McMichael, 2016: 412, Ploeg, 2008: 7).

Finansallaşmış ve şirketleşmiş gıda rejimi altında köylülerin üretim ve tüketim yöntemleri bakımından bir bağımlılık döngüsüne hapsedilmesinin toplumsal ve kültürel sonuçları, kırdaki yaşayanların yaşamsal haklarının yıkıma uğraması ve gıda üzerindeki toplumsal kontrolün yitirilmesi tehdidi de beraberinde gıda egemenliği kavramını ön plana çıkarmıştır. Bu kavram günümüz köylü hareketlerine ivme kazandıran bir ana fikir olarak güçlenmektedir. Köylülerin neyin, nasıl, ne kadar üretebileceğine ve kimin için üretebileceğine karar verme hakkını tanımlamakta olan bu anafikir, köylülere kendini yeniden icat etme olanağı sunmaktadır (Vergara-Camus, 2006: 52). McMichael (2006: 410) de buna paralel olarak aslında emperyalist kapitalizmin etkisinin geleneksel köylülüğün gözden kaybedilmesiyle değil, yeniden tanımlanmasıyla sonuçlandığını ve küresel kapitalizmin eğilimleri ile genişleyen sosyal dışlanma alanlarının eşleştiğini belirtmektedir. Bu nedenlerle bütün bir sosyal düzen için önemli hale gelen küresel tarım sorunu içerisinde köylülük artık ekolojik problemlerle de derin bir bağlantı içindedir. Bu koşulları yeniden müzakereye açan yaklaşım, gerçekte yeniden köylüleşme sürecinin de esas belirleyicisi olmaktadır.

Günümüzde Hindistan'dan Meksika'ya, Brezilya'dan Afrika ülkelerine köylü nüfusunu hâlâ korumakta olan pek çok yerde, neoliberal politikalara karşıtlık içerisinde güçlenen köylü hareketlerine rastlanmaktadır. Brezilya kuralları

esas ihracatçı ABD'nin belirlediği devlet merkezli tarım üretimi yoluyla küresel gıda sisteminin bir parçası olmuştur ve ünlü Topraksız Köylü Hareketi MST (Movimiento de los Trabajadores Rurales Sin Tierra) 1984 yılında kurularak baskının arttığı bu süreçte topraksız kırsal işçilerden, küçük çiftçilere, ortakçılardan, kiracılara, işgalcilere kadar birçok farklı kesimin sesi olma konumuna erişmiştir. (Harnecker, 2008: 208)

Küresel şirketlere imtiyazlar tanıyan, üretim girdilerinde küresel bağımlılıkları teşvik eden Hindistan'da, tarımsal üretim yabancı pazarların ihtiyaçları çerçevesinde şekillendirilmekte ve tüm bu politikalar, pek çok eyalette köylülerin üretimi sürdürmemesine ve dünya kamuoyunda da yansıyan çok sayıda çiftçi intiharlarına sebebiyet vermektedir. İntihar rakamları 1995-2012 yılları arasında 284.673'tür (Mishra, 2014: 12). 2015-2016 yılları arasında ise bu sayı 12 binleri bulmaktadır (Evensel, 2018).

Meksika'da, 1970'lerde ABD'den temel gıda ithalatına başlanması ve 1980'lerde ise yaşanan borç krizi sonrası tarım politikasının revize edilerek devlete ait ticari işletmelerin özelleştirilmesi, desteklerin kaldırılması ve piyasaların serbestleştirilmesi yönünde alınan kararlarla köklü değişiklikler yaşanmıştır (Vergara-Camus, 2018: 78). 1992 yılında devletin 70 yıllık tarım serüvenini tanımlayan, anayasanın 27. Maddesini kaldırmasıyla (NAFTA için ABD ve Kanada görüşmelere başlama şartı olarak 27. Maddenin düzenlenmesini şart koşmuştur), geçmiş dönem tümüyle sonlanmış ve 'ejidolar' (toprağın kolektif mülkiyeti ve kullanımına dayanan kolektif üretim birimi) için özelleştirilme süreci başlamıştır. Bunun yanı sıra, toprakların yabancılar tarafından mülk edinilmesini sağlayan yasal reformlar yapılmış ve tarım alanları yabancıların rekabet alanına dönüşmüştür. İthalat engellerinin de kaldırılmasıyla, Meksika köylüsü tümüyle yalnız bırakılmıştır. Bu gelişmeler toprak üzerindeki haklarının yeniden tesis edilmesi amacıyla gerçekleştirilen mücadeleleri kuvvetlendirmiş, Zapatista Ulusal Kurtuluş Ordusu (EZLN) gibi etkili ve önemli örgütlenmeleri ortaya çıkarmıştır (Foley, 1995: 60).

Tüm bu örneklerde olduğu gibi Arjantin'de de 1980'lerden itibaren uygulanan özelleştirme, piyasalaştırma politikaları, küresel kapitalizmde daha merkezi hale gelen mülksüzleştirme yoluyla ilerlemektedir. Endüstriyel tarım için yerlerinden edilen köylüler, yok edilen orman varlıkları, doğal kaynakların metalaştırılması ve diğer çeşitli sebeplerle gerçekleşen toprak gaspları, özelleştirmelerle su, elektrik gibi hizmetlerin ve tarımsal üretime özgü kurumların özelleştirilmesi tahripkâr bir mülksüzleştirmenin çeşitli görüntülerini oluşturmaktadır. Tüm bu görünümün içerisinde gıda egemenliği, toprak reformu ve genel bir ifade

ile kırsalda yaşayan insanların hakları özelinde günümüz köylülüğü, tarihsel olarak getirdiği az gelişmişlik koşullarını bu sefer, neoliberal politikalara karşıtlık içerisinde yeniden gündeme taşımaktadır.

Tüm bu sorunlar sebebiyle köylülüğün yapıcı bir politikanın konusu olma zorunluluğu hakkında düşünmek giderek daha önemli hale gelmektedir. Arjantin'in kırsal problemleri, küresel kapitalizm ile eklemlenme süreci ve köylü örgütlenmelerinin bu ilişkiler içerisinde kendini güçlü söylemlerle yeniden üretmesi günümüzün en canlı örneklerindedir. Kırsal kapitalizmin, kırsal alanda yaşayanlar açısından yıkıcı yönü ve devletin bu süreçte katıksız bir biçimde sürdürdüğü sermaye yanlısı tutum, Arjantin'de köylülerin kendilerini yeniden tanımladıkları ve kimliklerini farklı bir bağlamda küreselleştirdikleri bir ortamı hazırlamıştır.

1900'lü yılların başlarında 'dünya tahıl ambarı' olarak yükselen ülkenin tarımsal ihracata dayalı yapısı, giderek büyüyen soya üretimi üzerinden küresel gıda sistemine entegrasyonla devam etmiştir (Lapegna ve Perelmuter, 2020: 700). Tarımsal kapitalizmin geliştirilmesi yolunu seçen ve bu anlamda her türlü serbest piyasa faaliyetlerine kapılarını açan Arjantin yönetimleri, köylülüğü de böylelikle aynı oranda siyasi bir mücadelenin parçası haline getirmiştir. Ayrıca yoğun tarımsal kapitalizme geçişin geçmişten bugüne çözülememiş toprak mülkiyeti problemlerinin üzerinde cereyan etmesi, neoliberal politikaların uygulandığı günümüzde Arjantin kırsalının 'yönetilememe' serüveninin de çeşitli görüntülerini sunmaktadır. Başka bir ifadeyle büyük ölçüde genetiği değiştirilmiş organizmalar üzerinden büyüyen tarımsal ihracat, Arjantin hükümetlerinin bu konuda yürüttüğü küresel hedefler ve endüstriyel tarımın artan toprak talepleri, derin karşıtlıklar alanı olarak Arjantin'i incelenmek için uygun bir yer haline getirmektedir.

Arjantin'de küresel kapitalizmin mülksüzleştirici etkisini ve ülkenin dünya ekonomik sistemi içerisindeki bağımlı konumunun köylüler üzerindeki etkisini araştıran bu çalışma, şu temel sorular üzerinden irdeleme yapmaktadır: Arjantin hükümetlerinin köylülüğe dair politikaları mülksüzleşme ve bağımlılık açısından nasıl şekillenmektedir? Arjantin'deki köylü hareketlerini ortaya çıkaran koşullar nelerdir ve devlet bu örgütlenmelerle nasıl bir ilişki kurmaktadır? Arjantin'de artan ekolojik yıkım ve gıda sorunu, devlet destekli endüstriyel tarım karşısında köylü mücadelesini derinleştirirken, bu mücadele hangi olgularla siyasallaşmaktadır?

Bu sorular ekseninde çalışmada Arjantin'deki köylü örgütlenmelerinin ortaya

çıkış koşullarına, süregelen problemlere ve küresel kapitalizmle bütünleşme sürecinde sermaye yanlısı kamu politikalarının Arjantin kırsalı açısından ürettiği sonuçlara değinilmektedir. Arjantin köylüsünün bu süreçte elde ettiği müzakere edebilme kapasitesinin, geçmiş yapısal problemlerin gösterdiği ve geleceğe uzanan kırsal dönüşümün göstereceği sonuçların, pek çok ülke için güncel bir anlamı bulunabilir.

Arjantin’de Kırsal Politikalar ve Köylü Sorunu

Arjantin’de gerek tarihsel olarak sömürge döneminden kalan gerekse kapitalist gelişim sürecinin derinleştirdiği toprak mülkiyeti problemleri günümüzde hala aşılabilmiş değildir. Temelsiz ve dolayısıyla güvenilirliği olmayan toprak düzenlemelerinin varlığı, bunun yanı sıra tarımda yoğunlaşan kapitalistleşme süreci ve yabancı sermayenin nüfuzu, kırsal alanda özellikle toprağın bölüşümü konusunda çatışmaları şiddetli bir boyuta taşımaktadır.

Arjantin’de köylü sorunu, Hindistan, Brezilya, Meksika ve Türkiye gibi pek çok ülkede olduğu gibi 1900’lerin başında gündeme alınmış ve fakat yine bu ülkelerdekine benzer şekilde toprak sahibi sınıfların baskın etkisizleştirme politikaları ile etkisizleştirilmiştir. Yapılmaya çalışılan toprak reformları ve köylü üretimine yönelik iyileştirici politikalar belli bir süre bu siyasi ve sınıfsal çatışmalar içerisinde ilerlemiş ve başarılı olamamıştır. 1980’lerden sonra ve özellikle 1990’larda bu ülkeler, kriz ve borç ilişkisi içerisinde küresel örgütlerin şartlarına tümüyle bağlanmış, köylülük de eski kazanımlarını bu süreçte bir bir kaybetmiştir. Geçmişten gelen eşitsizlikler üzerine uygulamaya konan neoliberal kır politikaları, hem özelleştirme süreçleriyle hem de dev endüstriyel tarım yapılanmalarıyla kır sakinlerinin mülksüzleşmesi ile sonuçlanan bir süreci başlatmıştır. Serbest ticaret anlaşmaları, gümrük duvarlarıyla korunmayan tarımsal üretim, tarımsal desteklemelerin bağımlılık koşullarını destekleyen politikalar karşısında etkisizliği, farklı şiddette fakat benzer bir söylemle köylüler açısından kolektif hareket edebilme koşullarını üretmiştir.

Askeri yönetimin 1983 tarihinde sona ermesiyle birlikte neoliberal politikalara yoğun bir adaptasyon süreci yaşayan Arjantin’de, diğer Latin Amerika ülkelerine benzer bir süreç gözlemlenmektedir. Özelleştirmeler, serbest ticaret politikaları ve sermaye akışına açılan ekonomi, 1995-2001 yılları arasında ülke borucunun ikiye katlanmasına sebep olmuş, IMF tarihindeki ikinci en büyük borç ile Arjantin’i kurtarmıştır. Fakat işsizliğin artışı ve gelirlerin düşmesi toplumsal bir kaos ortamı yaratmıştır. Sonuç ise benzer şekilde artan servet yoğunlaşması, halkın yoksullaşması olmuştur (Harvey, 2015: 113-114).

1983'te demokrasiye dönüş sonrasında, kırsal kalkınma programlarında daha önce hiçbir geçmişi olmayan, ilk deneyimlere başlanmıştır. Lattuada, Arjantin'in kırsal kalkınma politikalarına geç girdiğini, 1990'ların başına kadar kırsal sorunların büyük ölçüde kamu gündeminin bir parçası olmadığını belirtmektedir ve kırsala genel bakış açısı hakkında şunu eklemektedir: ““Kırsal”, hem yapısal uyum fikirleriyle derinleştirilen modernleşme akımlarının perspektiflerinden hem de bağımlılık perspektifinden dönüştürülmesi gereken geleneksel ve geri bir toplumla sistematik olarak özdeşleştirilmiştir” (Lattuada, 2014: 40, 41).

Süreci yönlendiren Washington Mutabakatı'nın yapısal uyum önerileri olmuştur ve bu eksendeki politikalarca sistem dışına itilenler için yardım ve telafi programları yürütülmüştür. Büyük ölçüde uluslararası finans kaynaklarına dayanan bu çok çeşitli programların amacı, rekabet gücünü artırmak ve farklı pazarlara daha fazla başarı olasılığı ile erişmenin bir aracı olarak tarımsal- endüstriyel süreçlerde çeşitlendirme ve entegrasyonu teşvik etmek olmuştur. 1990'larda uygulanan bu programlar, krizin büyüklüğünü, tarımda yaşanan yoğunlaşma sonrası üretimden çekilen küçük ve orta ölçekli üreticileri telafi etmek için yetersiz kalmıştır.

Devlet girişimleri özelleştirilmiş ve sosyal harcamalar düşürülmüş, ülke karşılaştırmalı olarak üstün olduğunu düşündüğü tarım alanına odaklanarak, ilgisini sanayileşmeden ziyade, kırsal kapitalizme yönlendirmiştir (Wald, 2013: 10). Ticarete gerçekleşen liberalizasyon ile uluslararası tarım şirketlerine önemli avantajlar sağlanırken bu şirketlerin Arjantin piyasalarına girişleriyle birlikte, genetiği oynanmış ürünlere, tarımda kullanılan kimyasallara ve modern makinelere talep artmıştır. Özellikle soya üretimi üzerinden beliren geniş uluslararası talep, güçlü bir ekonomik teşvik yaratmıştır (Wald, 2013: 10).

Bu süreçte üretimin teknolojik ve örgütsel modernizasyonunun bir sonucu olarak tarımsal üretim ve ihracat seviyeleri artmasına rağmen, yalnızca 10 yıl içinde pek çoğu küçük ve orta ölçekli olan üreticilerin yüzde 21'i ortadan kaybolmuştur (Lattuada, 2014: 17-22). Carlos Menem'in 1989-1995 ve 1995-1999 yıllarındaki iki hükümet döneminde derinleşen bu süreç, 2003-2015 yılları arasındaki Kirchnerist hükümetler döneminde neoliberal paradigmanın sorgulanması ve köylü temelli aile çiftçiliği gibi ihmal edilmiş alanların görünür taleplerini yerine getirmeyi kabul eden politika eleştirileriyle farklı bir yönde seyretmiştir. Siyasi ve ekonomik bağlamda değişim yaratan 2001 krizi, yapısal uyumun etkisi altında o döneme kadar gerçekleştirilen müdahaleleri tartışmaya açmıştır. İdari anlamda bu değişimin bir göstergesi Arjantin Milli Tarım, Hayvancılık ve Balıkçılık Bakanlığı bünyesinde sekreteryaya içeren bir yapılanma

ile 2009 yılında aile çiftçiliği ve kırsal kalkınmanın kurumsallaştırılması olmuştur (Lattuada, 2014: 41).

Kirchner hükümetleri dönemi her ne kadar neoliberalizme alternatif, anti-empyrist bir tartışmayı tetiklese de, uygulanan makroekonomik politikaların neoliberal anlayışla ciddi bir karşıtlık içermediği görülmektedir (Topal, 2020: 83). Bunun yanı sıra maden ve minarellerin ihracatına ağırlık veren ekonomi, 1990'ların ortasından itibaren yabancı şirketlere daha fazla imtiyaz tanımış, bu ihracat kalemi ülkenin önemli gelir kaynaklarından birine dönüşmüş ve bu süreç kırsalın işçileşme sürecinin de bir parçasını oluşturmuştur (Topal, 2020: 85).³

Menem döneminde kırsala yönelik teşvik, sübvansiyon gibi politikalar makroekonomik politikalarla çelişki içerisinde etkisizleşirken, Kirchner döneminde özelleştirilmiş şirketlerin bazıları millileştirilmiş, 2006'da Aile Çiftçiliği Ulusal Forumu (FONAF) oluşturularak, aile çiftçiliği için stratejik bir plan tasarlamayı amaçlayan kamu politikaları için adım atılmış, köylülerin ve yerlilerin taleplerine yönelik 26.160 sayılı Yerli Topluluk Mülkleri Kanunu ile topluluk arazilerindeki tahliyeleri askıya alınması sağlanmış, diğer bazı kanunlarla ise yabancılar tarafından arazi satın alınmasına sınırlamalar getirilmiştir. Bir diğer 27.118 sayılı kanunla "Yeni Bir Kırsal Alanın İnşası İçin Aile Çiftçiliğinin Tarihsel Onarımı" hakkındaki Kanun ise bütçe ayrılmaması ve siyasi çatışmalar nedeniyle uygulanamamıştır. Bir diğer gelişme ise 2005 tarihinde Küçük Aile Çiftçiliği Araştırma Merkezi'nin kurulması olmuştur. (Jara vd., 2019: 345-346) Fakat Eski Arjantin Tarım Federasyonu (FAA) yöneticisi Peretti, Kirchner hükümetleri dönemini değerlendirirken on iki yıl boyunca insan hakları, bilim ve işçi haklarında büyük başarıların kazanılmasına rağmen en az olumlu dönüşümlerin yaşandığı alanın tarım olduğunu dile getirmektedir (Rossi, 2016).

Bu durumun en genel sebebi, politikaların ana doğrultusunun uluslararası rekabetçi tarım endüstrileri ağına bağlı üretimin sürdürülmesi ve "Arjantin: Tarımsal Gıda Lideri" ifadesiyle özetlenen bir strateji ile tarımsal sanayileşmenin derinleştirilmesinin hedeflenmesidir. 2011'de Plan Estratégico Agroalimentario (PEA) 2020 adıyla ortaya konulan plan bu doğrultuyu açıkça göstermektedir (López, 2017: 13). Bu genel doğrultunun alt başlıkları ise bazı verilerle kendini açığa vurmaktadır: Kirchner hükümetlerinin yönetimde oldukları 2003-2015 tarih aralığında, "soyalaştırma" olarak da ifade edilen, soya üretim alanlarının genişlemesi katlanarak sürmüştü ve ülke genelinde soya fasulyesi ekili alan yüzde 136, üretimi ise yüzde 194 büyümüştür. Sonuçta kırsal alanlar daha homojen hale gelirken, tarımsal işletme modeli baskınlığını arttırmıştır (López, 2017:

7-8). Bir diğere gösterge politikaların biyoteknolojinin genişlemesine olan güçlü bağılıktır. 2011-2012 tarihlerinde mısır ve soya fasulyesi için Bayer, Monsanto ve Syngenta tarafından önerilen 10 transgenik ürünün üretimi onaylanmıştır. Bunun yanı sıra 2012’de Cristina Fernández de Kirchner, üst düzey yetkililer ve Monsanto yönetimi arasında düzenlenen toplantılardan sonra transgenik mısır tohumlarının üretimi için Latin Amerika’nın en büyük fabrikasının kurulacağı duyurulmuş, buna tepki gösteren halk, malzemelerin girişini ve tesisin inşasını önlemek için bir abluka düzenlemiş ve böylelikle proje durdurulmuştur (López, 2017: 11). Bunların yanında çıkarılan 2007 tarihli Orman Kanunu, ormanların temizlenmesi sürecini durdurmamış, önlenmek istenen arazi yoğunlaşmaları önlenememiş, herbisitlerin kullanımı katlanarak artmıştır (Rossi, 2016).

Yine bu dönemde tarım ticaretine ilişkin politikalar Kirchner dönemi başlayan ulusal popüler projeyi (national-popular project) savunanlar ve tarım oligarşisi olarak ülke içinde karşıt iki kutup yaratmıştır. Bu karşıtlık temelinde soya üreticileri protestolarında “tarım ticareti için iyi olan, ülke için de iyidir” sloganı ile hem etkili olmuş hem de köylüleri ve yerli halkları büyük ölçüde bertaraf ederek kırsal kesimin temsilini, medyanın da gücünü kullanarak ele almıştır (Lapegna, 2017: 10). Bu gelişmeler tarım ticaretinin politikalar üzerindeki hegemonik etkisini gösterirken, aynı zamanda Pampas bölgesi gibi tarım ticaretine dayalı üretimin baskın olduğu yerlerde varlıklı çiftçilerin süreci nasıl etkileyebildiğini de ortaya koymaktadır. Tarım oligarşisi üzerinden beliren bu karşıtlığın Peron döneminden bu yana var olduğu göz önüne alındığında, sınıfsal çatışmanın tarihsel olarak devam ettiğini söylemek mümkündür.

Sonuçta sol hükümetler döneminde yapısal sorunlara ilişkin ilerleme kaydedilememiş ve en önemlisi küresel tarım ticaretine eklenme ve maden çıkarma politikası döneme olumsuz anlamda damga vurmuştur (Vergara-Camus ve Kay, 2017: 32). Lapegna (2017: 15) da Kirchner döneminde Arjantin tarımsal yapısında temelde bir değişiklik olmadığı, köylülüğün bu dönemde de mülksüzleştirme yoluyla birikim süreçlerine maruz kaldığı sonucuna ulaşmaktadır.

Bu dönem sonrasında gelen Mauricio Macri’nin Cumhurbaşkanlığı ile birlikte 1990’ların hız kazanan neoliberal anlayışına tekrar geri dönmüş ve yapısal uyum önlemlerinin uygulanması sürdürülmüştür. Bu dönem, büyük tarım şirketleri merkeze alınmış, 2016’da bir kararname ile kırsal mülklerin yabancılara satışı için yapılan düzenlemeler daha esnek hale getirilmiş, Tarım, Hayvancılık, Balıkçılık ve Gıda Bakanlığı yeniden Tarımsal Sanayi Bakanlığı’na dönüştürülmüştür (Jara vd., 2019: 347-348).

Kendi içinde farklı yönlere salınımlar gösteren bu kısa tarihsel aralık, temelde neoliberal anlayıştan net bir sapma göstermemiş, bu anlayış etrafında aile çiftçiliğine yönelik kamu politikaları, krediler, sübvansiyonlar vb. desteklere odaklanarak sektörün temel sorunlarını muhafaza etmiş ve sonuçta aile çiftçiliğini tarımsal kalkınma adına göz ardı edilen bir alan olarak konumlanmıştır.

Bir yanda teşvikler, eğitim, sağlık gibi alanlarda refah arttırıcı politikalar uygulamaya konulurken, diğer yanda 'Plan Estratégico Agroalimentario y Agroindustrial Participativo y Federal 2010-2020' gibi ulusal ve bölgesel düzeyde tarımsal strateji planlarıyla köylülerin çıkarlarına ters olan, sosyal üretimin devamlılığını zorlaştıran politikalar uygulanmıştır (Caceres, 2014: 5). Her ne kadar Kirchner'in devlet başkanı olduğu 2007-2015 döneminde sosyal yardımların görünür bir şekilde arttırıldığı belirtilse de, köylünün üretim koşulları açısından durum değişmemiştir. (Rebossio, 2014) Buna ilişkin yapılan bir tespit durumu şöyle özetlemektedir: "Şimdiye kadar -Mart 2008'den bu yana- köylülüğe yönelik resmi politikalar baskın bir şekilde refah karakterini aşmadı ve köylülüğü belirli bir kültürel kimliğe sahip ekonomik, üretken bir konu olarak değil, marjinal bir parça olarak gördüler ve baskın parametreler içinde bir tarım-gıda modeline tabi tuttular." (Hocsman, 2016: 125) Köylülerin geçmişten bugüne en önemli sorunları arasında yer alan araziye erişim ve arazi kullanım sorunları ise kırsal bölgesel kalkınma çerçevesinde uygulanan kalkınma programlarında pratik olarak yer bulamamıştır (Lattuada, 2014: 37). Oysa genişleyen endüstriyel tarım alanlarının yanında, tarımsal faaliyetler yürüten köylüler, arazilerin sadece yüzde 18'ini kullanmasına rağmen günümüzde hâlâ ülke tarımının yüzde 75'ini gerçekleştirmektedirler.⁴ Bu, politikalar açısından göz ardı edilen köylü üretiminin günümüzde hala sektörel ağırlığını koruduğunu ve yapıcı politikaların konusu olmak zorunda olduğunu göstermektedir.

Toprak Üzerindeki Eşitsizlikler

Ülkede kırsal alana ilişkin belli sorun başlıkları bulunmaktadır ve bunlar 1980 sonrası yaşanan toprak çatışmalarını da tetikleyen sebeplerdir: Toprak mülkiyetinde güvenceden yoksunluk, yabancı şirketlerin tapu edinimleri, soya üretiminde yabancı sermaye hâkimiyetinin artışı ve yönetim tarafından 1963'ten itibaren kırsal alanda gerçekleştirilen tahliyeler (Wald, 2013: 11). 1989'da kurulan ilk köylü örgütlenmesi ve sonrasında kurulan köylü örgütlenmeleri de bu sürecin bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlk olarak 1963'e kadar uzanan ve yer yer çatışmalara dönüşen köylü tahliyeleri, tarım işletmelerinin yasal olarak tanımlanmamış alanlara girişi sonrası toprakların değer kazanması ile ortaya çıkmıştır. Hemen hemen aynı

dönemlerde (1960 sonu ile 1970 arasında) 'Ligas Agrarias' Tarım Liglerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Ligler, 1990'larda ortaya çıkan birçok köylü hareketinin öncülü olsa da, neoliberal dönemin köylü hareketlerinden önemli bir farkı bulunmaktadır: bu liglerinin talepleri oldukça ticari iken, sonraki dönem köylü hareketlerinin sorunu, tahliyeleri de içeren her türlü dışlanma durumudur (Jara vd., 2019: 343-344).

Tahliyeler 1970'lerde sıklaşmış, 1980'lere kadar geniş halk kitleleri tarafından da sessizlikle karşılanmıştır. Bu sürecin belirleyici bir diğer faktörü ise, eyalet yönetimlerinde güçlü elitlerin çıkarlarıyla bağlantılı olan otokratik yönetimdir. Bu durum köylü örgütlenmelerinin ortaya çıkışında ve eyalet yönetimlerine karşı eylemsel politikalar geliştirmelerinde belirleyici olmuştur (Wald, 2013: 11).

Arjantin'de toprak mülkiyeti ve kullanımındaki eşitsiz koşullar ise günümüze kadar çok değişmeden varlığını sürdürmüştür. Açıklanan veriler bu eşitsizliği açıkça göstermektedir: Arjantin Ulusal Ekonomi ve Üretim Bakanlığı tarafından yapılan nüfus tanımlaması içinde 'küçük üretici' kategorisi ve bu kategori içinde 'type 3' olarak ifade edilen daha küçük üreticiler, tüm küçük üreticilerin yarısını oluşturmakta ve en az kapitalistleşmiş, köylü tanımlamasına en yakın üreticileri ifade etmektedir. Küçük üretici tanımı içindeki üreticiler tarımın 2/3'ünü oluşturmakta ve tarımsal alanların yüzde 13,5'i işlemektedirler. 'Type 3' olarak ifade edilen küçük üreticiler ise tarımsal alanın yüzde 3,5'ini kullanmaktadır (Wald, 2013: 85). 2014 tarihli resmi verilere göre genel olarak aile çiftçiliği, gayri safi yurt içi hasılanın yüzde 20'sini, verimli arazilerin yüzde 20'sini, üretim değerinin yüzde 27'sini ve üreticilerin yüzde 65'ini temsil etmektedir. Bu kesim aynı zamanda kırsal istihdamın yüzde 53'üne katkıda bulunmaktadır (López, 2017: 10). Hem toprak eşitsizliğinin hem de aile çiftçiliğinin yaygın olduğu anlaşılan bu kırsal yapıda, şirketlerin güçlü ekonomik teşviklerle müşterek topraklar üzerinde üretimlerini genişletmesi, giderek bu kesimin haklarının sınırlandırılmasına da sebep olmaktadır. Arjantin'de verimli arazilerin ancak yüze 43'ü, tarım üreticilerinin yüzde 1,3'ünün elindedir (Wald, 2013: 29).

Üretimleri giderek genişleyen özel şirketler, günümüzde tarıma daha az elverişli alanlara yani marjinal arazilere doğru üretimlerini genişletmektedir ve bu arazilerin uzun zamandır orada yaşayıp orada üreten köylüler tarafından yasal bir güvencesi olmaksızın sahiplenilmesi, şirketler ile köylüleri sıklıkla karşı karşıya getirmektedir. Halen devam eden çatışmaların kaynağının önemli ölçüde bu konuya ilişkin olduğu görülmektedir (Wald, 2013: 10). Bu çatışmaların açık bir şekilde görülebileceği yerlerden biri Arjantin'in kuzeyinde olan Santiago Del Estero Eyaleti, diğeri ise Jujuy Eyaleti'dir. Bu iki eyalet tümüyle

farklı iklimlere sahip olmasına rağmen, marjinal topraklarının çok olması ve bunun yoğun endüstriyel tarım yapılmasına olanak tanınması nedeniyle temel çatışma alanı haline gelmiştir. Tüm bu sorunları çözmekteki politik isteksizlik ise 1983'ten sonra giderek güçlenen neoliberal politikalarla birlikte neoliberal yanlılık içerisindeki devletin rolünü görünür kılmaktadır. (Harvey, 2015: 78-79) Jara vd. belirttiği gibi "Arjantin Devleti son otuz yılda ikili bir rol oynadı: Bir yandan birikimi kolaylaştırdı, diğer yandan da belirli meşruiyet düzeylerini korumaya çalıştı. Yani, yasalar, vergi avantajları, ulusötesi şirketlere avantajlı krediler yoluyla arazinin büyük ölçekte yoğunlaşmasına izin verecek kurumsal bir çerçeve sürdürüldü..." (Jara vd., 2019: 346)

Dünya genelinde olduğu gibi Arjantin'de de tarım işletmelerinin giderek azalması köylü üretiminin sürdürülebilirliği üzerine yeniden tartışmaları alevlendirmiştir. Belli yıllarda yapılan tarım sayımlarını karşılaştırıldığında ülke genelinde tarımsal işletme sayısının düştüğü ve bunun da yaklaşık 90.000 işletmeye eşdeğer olduğu anlaşılmıştır (Lazzarini, 2004 aktaran Paz, 2006: 65) Bunun yanında ülkenin bazı bölgelerinde (örneğin Salta ve La Rioja'da) köylü çiftliklerinin arttığı görülmüştür (Paz, 2006: 65). Ploeg (2006: 409)'in bir araştırmasında ise başkent Buenos Aires'te 1972'de 480 köylü varken, 1995'e gelindiğinde bu sayının yüzde 306 artarak 1532'ye yükseldiği belirterek, yeniden köylüleşme sürecinin altını çizmektedir. Tüm bu yeniden köylüleşme verilerine rağmen, Arjantin kır nüfusunun 1980'lerden bu yana düşme eğiliminde olduğunu ve 2012 tarihli verilere göre kır nüfusunun yüzde 10'un altında olduğunu belirtmek gerekir (Brent, 2015: 12).

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü FAO'nun 2014 yılı temasını 'Aile Çiftçiliği' olarak belirlemesi ve küçük üreticiliğe vurgu yapması ise bu gelişmelerle birlikte değerlendirilebilir. Latin Amerika Kırsal Organizasyonlar Koordinatörlüğü (Coordinadora Latinoamericana de Organizaciones del Campo) CLOC'un sekreteri Diego Monton endüstriyel tarım ile köylü tarımının birlikte yaşayabilmesinin tek yolunun tarımsal ticaret alanını sınırlandırarak şiddetin sona erdirilmesi ve transgenik ürünlerle ve buna bağlı ilaçlamalarla temastan kaçınmak olduğunu belirtmektedir (Rebossio, 2014). Fakat 1980'lerden bu yana yürütülen politikalar süreci tam aksi istikamette yönlendirmektedir.

Köylü Örgütlenmeleri

1983 yılında askeri yönetimin sona ermesiyle Arjantin'de önemli değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. İlk kez 1985 yılında 400 köylü ailenin bazı sivil toplum kuruluşlarını da yanına alarak gerçekleştirdiği seferberlikle köylüler topraklarını korumaya çalışmış, bu olayla bağlantılı olarak benzer köylü örgütlenmeleri

artmış ve giderek komşu toplulukları da içine alan, organizasyon yapısına sahip geniş kapsamlı örgütler ortaya çıkmıştır (Wald, 2013: 12).

Santiago Del Estero eyaletinde 1990'da tüm örgütsel faaliyetleri organize eden MOCASE (Movimiento Campesino de Santiago del Estero) örgütü ve Jujuy eyaletinde faaliyet gösteren Red Puna, Mendoza ve San Juan Eyaletlerinde faaliyet yürüten UST (Union de Trabajadores Rurales Sin Tierra-Topraksız Tarım İşçileri Birliği), Cordoba eyaletinde bulunan MCC (Movimiento Campesino de Cordoba) kurulan bu örgütlerden bazılarıdır. Ayrıca örgütlerin tamamını içine alan 20.000 aileden fazla olduğu belirtilen Movimiento Nacional Campesino Indígena (MNCI) ulusal örgütlenmesi de bulunmaktadır. Tüm bunların aynı zamanda dünya çapında 81 ülkede 182 organizasyonun örgütlenmiş olduğu, gıda üzerindeki egemenliği ve toprak reformunu savunan, ayrıca her türlü yaşam hakkını kısıtlayan özelleştirmelere ve gasplara karşı mücadele veren küresel bir çatı örgütlenmesi olan Via Campesina'ya bağlı olduğunu belirtmek gerekir.⁵

Örgütlerin bazıları 150-200 aileden oluşurken, MOCASE gibi daha güçlü örgütler dokuz binden fazla aileyi bünyesinde barındırmaktadır. Bu örgütlenmelerin her birinin mücadele ettikleri şeyleri ve savundukları değerleri tanımlayan bir manifestoları bulunmaktadır ve çeşitli eylemlerde de dile getirilen benzer fikirleri paylaşmaktadırlar. Bunlardan bazıları şöyledir: “Onurlu bir hayat için toprak, su ve adalet”, “topraklar köylülerin, sağlıklı gıda insanların”, “toprağı savun, hayatı onurlandır”, “mücadeleyi küreselleştir, umudu küreselleştir”.⁶

Örgütlenmelerin güçlenmesinde ve yaygınlaşmasında, küresel kapitalizmin Arjantin kırsalına etkisinin giderek yoğunlaşmasının ve bunu destekleyen sermaye yanlısı politikaların yoğun etkisi bulunmaktadır. Yani köylü örgütlenmeleri ile tarım endüstrisi arasında yaşanan gerginliklerin boyutu, örgütlerin ses getiren ve giderek güçlenen eylemleriyle paralellik göstermektedir. Köylülerin öldürülmesi ise ortaya çıkan şiddetin boyutlarını ortaya koymaktadır. Örneğin, 2011 yılında Jorge Ciccioli adında bir girişimcinin iki bin hektar toprak satın almasıyla başlayan bir husumet sonrası, 23 yaşında MOCASE-VC'nin şekillenmesinde öncülük etmiş olan Cristian Ferreyra adındaki köylü, girişimcinin tuttuğu adamlar tarafından evinde öldürülmüştür. Olay sonrası Ferreyra, Santiago Del Estero eyaletindeki köylü hareketinin bir simgesi haline gelmiştir. Basına yansıdığı kadarıyla bunun münferit bir durum olmadığı ve köylülerin sürekli girişimciler tarafından taciz edildiği belirtilmiştir (*Página 12*, 2011). Bu olaylar sonrasında köylüler insan hakları örgütleri ile birlikte hareket ederek hem yargısal yolları zorlamışlar hem de politik eylemler gerçekleştirmişlerdir.

Ferreyra cinayetine kadar dört kişi daha toprak anlaşmazlıkları nedeniyle öldürülmüştür. Ferreyra'dan yaklaşık bir sene sonra ise Miguel Galvan adında MOCASE örgüt üyesi olan bir köylü, bir girişimcinin emriyle bıçaklanarak öldürülmüştür (Pagina 12, 2012). Olayların hiçbirisinde asıl suçlular ceza almamıştır (Pagina 12, 2011). Gerçekte Arjantin Medeni Kanunu bir toprak üzerinde yirmi yıl yaşamış ve çalışmış olanların kazanılmış hakkından bahsetse de, yargı tarafından bu kanun bazı istisnalar dışında uygulanmamaktadır (CLOC, 2017).

Yayımlanan 2019 tarihli bir raporda, tüm eyaletlerde önceki yıllara ait arazi çatışmalarına ilişkin parametrelerin tekrarlandığı ve kaydedilen çatışmaların çoğunun, tarımda transgenik ürünlerin artışına, bunun sonucunda tarımsal sınırın genişlemesine ve farklı köylere ve kırsal okullara pestisit püskürtülmesine ilişkin olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında pek çok durumda devlet veya devlet destekli sermaye güçleri ve çıkarları olan çeşitli şirketlerle bağlantılı özel ajanlar tarafından çeşitli şiddet biçimlerinin uygulandığı görülmüştür. Bunlar kimi zaman doğrudan fiziksel şiddet içermekte, kimi zaman köylü veya yerli topluluklara karşı ceza davaları açılması, tahliyeler ve baskınlar düzenlenmesi yoluyla, köylü örgütlenmelerinin damgalanmasına sebep olan medya şiddeti ile ya da madencilik ve kimyasal ilaçlama faaliyetleriyle çevresel şiddet ve artan solunum ve kanser hastalıkları yoluyla cereyan etmektedir (IPDRS, 2020: 50-51).

Çok daha spesifik bir çalışma Arjantin'in Chaco bölgesindeki sorunları ele almaktadır: Resmi sivil toplum kuruluşu olan *La Red Agroforestal Chaco Argentina* (REDAF) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre Chaco bölgesinde 2010-2011 tarihleri arasında toprak ve çevre sorunları nedeniyle 8 milyon hektarlık bir alanda, 164 anlaşmazlık yaşanmıştır (REDAF, 2013). Bölgede çok sayıda mülkiyet, mülkiyete tecavüz, tahliye ve topraksızların konu olduğu dava bulunmaktadır. Tüm bu sorunları tetikleyen unsur ise özellikle Arjantin'in kuzey eyaletlerindeki teşviklerle genişleyen soya üretiminin varlığıdır.⁷

Arjantin Milli Çevre Bakanlığı'nın bildirisine göre Santiago Del Estero eyaletinde 2003-2007 tarih aralığında 515 bin hektarlık alanda, 1998-2002 yılları arasında ise alanların yüzde 72'sinden fazla bir alanda orman yok edilmiştir. Bunun yanı sıra, 1996 yılında tarım ilaçlarının yoğun kullanımına izin verildiğinde 6,6 milyon hektar alanda üretilen soya, 2011 yılına gelindiğinde 19,8 milyon hektarlık bir alanı kaplamıştır. Bu ise Arjantin ekili arazisinin yüzde 56'sını ifade etmektedir (Pagina 12, 2011). Yine raporlarda yer alan ve Arjantin basınına da yansıyan bilgilere göre sadece 15 Mart 2020-31 Haziran 2020 tarihleri arasında (yani salgın sürecinde) başkent Buenos Aires ve yarısı kadar daha büyüklüğünde

bir alanda ormanların tümüyle yok edildiği ve tarımsal sınırların daha da genişletildiği tespit edilmiştir. Bu zamana kadar yok edilen orman alanlarının bir bölümü gerçekte yasaların korunması altında olmasına rağmen, bu 'temizlemenin' önünün alınamadığı ifade edilmektedir (Louzau, 2020).

Pek çok koldan ilerleyen ve kırsalda yaşayanların yaşamsal haklarının gaspına neden olan tüm bu sorunlar örgütlerin halkın, sivil toplum kuruluşlarının, akademisyenlerin ve kalkınma enstitülerinin de desteğini almasına ve etkisini arttırmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda uluslararası köylü örgütlenmeleriyle birlikte hareket etmeleri onları yalnızca tarım endüstrisinin genişleyen üretimi karşısında toprak mücadelesi vermenin ötesinde, eyalet yönetimleri karşısında köylüyü temsil etme görevleriyle de donatmıştır. Öyle ki Santiago Del Estero köylü hareketi 2016 yılında bir parti kuracağını açıklamıştır (Larcher, 2016).

Örgütlenmeler gıda egemenliği, tarım reformu, insan hakları, kadınların ve gençlerin örgütlenmesi, bioçeşitlilik, doğal kaynakların korunması ve göç gibi konularda faaliyet göstermekte ve diğer sivil toplum örgütleriyle de ortak hareket ettikleri eylemler tasarlamaktadır (CLOC, 2017). Dominguez de örgütlere yönelik halk desteğini şu sözlerle dile getirmektedir: "Sosyo-çevresel felaketin kronikleri hakkında acı çeken veya endişe duyan büyük ve küçük şehirlerin sakinleri, gıda egemenliği gibi köylü örgütleri tarafından hayal edilen evrensel bayrakları kutluyorlar" (Domínguez, 2012: 142).

Bu birlikte hareket etme hali içerisinde üniversite öğrencilerinin de önemli bir payı bulunmaktadır. Arjantin'in Ulusal Köylü Örgütlenmesi olan MNCI'nın liderleri, Arjantin Agronomi Öğrencileri Federasyonu FAEA'nın köy örgütlenmelerini fark etmeleri ve kendi eylemliliklerini sorgulamaları ile örgütlerle bağlantı kurduklarını belirtmektedir. Bu bağlantı hem akademik tartışmalar ile kırsal gerçeklik arasında bir köprü oluşturmuş hem de öğrencilerin sadece Arjantin'de ki değil tüm Latin Amerika'daki köylü hareketleri içinde staj imkânı organize etmesini sağlamıştır. Ulusal bir hareket tasarlayan öğrenciler, köylü örgütlenmelerinin de dışarı açılmasında önemli bir unsur olmuştur.⁸

Farklı grupların ve genel olarak halkın giderek genişleyen desteğine rağmen, ülke genelinde uygulanan politikaların sermaye yanlısı tutumunun çeşitli olaylarla kendini açığa vurduğu da görülmektedir. Örneğin gıda üzerindeki egemenliği sağlamanın bir yolu olarak ortaya çıkan, küçük aile üreticileri ve köylülerden oluşan Unión de Trabajadores de la Tierra (Arazi İşçileri Sendikası)'nın gerçekleştirdiği 'Verdurasos' hareketi, hükümetin hedefi olmuştur. Araziye erişimi sağlayan ve küçük üreticileri destekleyen politikaların

uygulanmasını talep eden birlik, sebze ve meyve üretimini tüketiciye uygun fiyatlara yaklaştırmaya çalışmaktadır. Bu hareketin 2019 yılında Buenos Aires'te agroekolojik meyve, sebze ve farklı kooperatiflerin ürünlerini satış için açtığı pazar, bir polis operasyonu ile şiddetli bir şekilde dağıtılmıştır. Fakat bu durum protestoyu güçlendirmekten ve sonraki haftalarda çoğaltmaktan başka bir işe yaramamıştır. Sağlıklı ve erişilebilir bir gıda modeli organize eden böyle bir hareket, var olan politikalar yoluyla etkisizleştirilmiştir (IPDRS, 2020: 63-64).

Sivil toplum örgütlerinin ise tüm bu sorunlar ve sorunlara yönelik hükümetlerin aldığı tutumlar karşısında belirli talepleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları: Tarımsal kamu politikalarının demokratikleştirilmesi, aile, köylü ve yerli için arazi erişimi veya arazi düzenleme politikaları geliştirmek, pestisitlerin kullanımını sınırlandırmak, yerel tohumların kullanımı ve agroekolojinin teşvik edilmesi, tarım-gıda zincirlerinin tekelleşmesini önlemek için devlet müdahalesi, altyapı, eğitim, iletişim, sağlık ve kültür ile kırsal köklerin teşviki ve dış ticaretin ulusal devlet tarafından kontrolüdür (IPDRS, 2020: 68-69). Görünen o ki, bu taleplerin yerine getirilebilmesi için Arjantin'de köklü bir politik değişim gereklidir.

Sonuç

Genel olarak neoliberal kapitalizmin köylülüğü etkileyen dört önemli sonucu olduğu söylenebilir: Tarım sermayesinin merkezileşmesi, devlet özelleştirmeleri, sosyal kaynakların işçi sınıfı ve köylüden uzak bir şekilde yeniden dağıtımı, çevrenin bozulması (McMichael, 2006: 415). Dünya genelinde 3 milyar çevre ülke köylüsü Amin'in (Amin, 2008: 13) de belirttiği gibi küresel kapitalizmin etkisiyle bu koşullarda tasfiye olmaktadır. Tüm bu sonuçların Arjantin'de toprağın, emeğin ve üretim için gerekli tüm kaynakların küresel sermayenin kontrolüne alınması yoluyla yıkıcı etkiler doğurduğu görülüyor. Ülkede kır nüfusu giderek azalıyor (Sili, 2016: 14) ve tarımsal üretimde tekelleşme eğilimi açıkça görülebiliyor (Araghi, 1995: 351).

Diğer yandan Arjantin ekonomisinin geçmişten günümüze dış ticarete ve yabancı yatırımlara bağımlılığı politikalara neoliberal yanlılık olarak yansımaktadır. Yanlılık içerisinde hareket eden yönetimlerin teşvik politikalarıyla genişleyen endüstriyel tarım alanları, kırsalda yaşayan insanların haklarını gasp ederek açık bir çatışma ortamı yaratmakta, köylülüğe örgütlenmekten ve sivil toplumun desteğini almaktan başka yol bırakmamaktadır. Yasaların mücadele edilen hakların korunmasındaki etkisizliği, köylüler üzerindeki şiddetin çok çeşitli görünüşleri, örgütleri daha donanımlı kılmakta ve geleceğe taşımaktadır. Kısaca büyük ölçüde Arjantin tarımı üzerinden cereyan eden bağımlılık sürecindeki derinleşme, köylülerin bağımsızlık mücadelesindeki derinleşmeyi

tetiklemektedir.

Her ne kadar Dünya’da pek çok ülkede ortaya konan toplumsal muhalefetin küresel bir mücadelenin parçası haline gelmesi ile 2018 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, *Köylüler ve Kırsal Alanda Çalışan Diğer Kişilerin Hakları Bildirgesi*’ni kabul etse de bildirinin Arjantin’de olumlu karşılanmasına rağmen, deklarasyonda belirtilen tüm hakların yerine getirilmemesi nedeniyle, köylü hakları üzerine somut kamu politikaları inşa edilmesi gereği daha net bir şekilde seslendirilmektedir (IPDRS, 2020: 47).

Açıkça ekonomik, politik ve kültürel dönüşümleri kapsayan kapsamlı bir tarım reformu gerçekleştirmesini, köylü gerçekliğini düşünen yasaların yapılmasını, devletin arazilere erişimi ve bunun sosyal işlevini garanti etmesini, verimsiz arazilerin ihtiyacı olan ailelere dağıtılmasını, kamu politikalarının geliştirilmesinde halk örgütlerinin öncelikli aktörler olarak tanınmasını öneren ve bunun için mücadele veren köylü örgütlenmeleri, neoliberal politikalara karşıtlık içerisinde kendine bir yer edinmeye çalışmaktadır. Kamu politikaları ise küçük köylü temelli aile üreticilerinin aleyhine olacak şekilde kapitalist üretim tarzına genel olarak ayrıcalıklık tanımakta ve dönemler içinde farklı yönelimler gösterse de, neoliberal çizgisini her koşulda korumaktadır.

Gelişmeler mücadelenin süreceğini ve hem kırdaki yaşayanlar hem de kentte yaşayanların yaşamsal haklarının gaspını derinleştirdiği ölçüde köylülerin yeni kimlik yaratma süreçleriyle birlikte daha da geliştireceğini düşündürmektedir. Kırsalda farklı sınıflar arasında yaşanan şiddet ve siyasal yönetimlerin açıkça sermaye yanlısı tutumu Arjantin’de köylü kimliği politik olarak aktive etmiştir ve tüm örgütlenmelere destek veren organizasyonların kendini köylülüğün bir parçası olarak tanımlamasıyla da bu politik aktivasyon görünür ve güç kazanmaktadır. Bu durum yeniden köylüleşmenin somut görünümünü bize sunsa da tasfiye koşullarının devletin de desteği ile kendini sürekli üretiyor olması geleceğe yönelik bir öngörü oluşturmayı zorlaştırmaktadır. Gelecekte köylü hareketlerinin ve küresel sermayenin toplumsal ve ekolojik yıkımları karşısında köylü hareketlerini de içerip aşmak durumunda kalan sivil toplumun eylemliliğinin olumsuzluklar üzerindeki gölgeyi kaldırmaya yetip yetmeyeceği ise tartışılmaya hala açıktır.

Sonnotlar

1 Bu çalışmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalında 2020 tarihinde kabul edilen “Küresel Kapitalizmle Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Köy Politikası: Samsun Araştırması” başlıklı doktora tezinden yararlanılmıştır.

2 Biyolojik kapasite veya biyo-kapasite, coğrafi bölgelerin yenilebilir doğal kaynakları üretme kapasitesini göstermektedir. Bu kapasitede oluşacak açıklar üzerinden geleceğe yönelik tahminler yürütülmektedir.

3 Az gelişmiş ülkelerde maden ve minareller üzerinden yürütülen politikalar ve bu politikaların sebep olduğu doğal tahribat yeni-ekstraktivism (çıkarıp sömürmecilik) kavramı altında tartışılmaktadır. Bkz. Topal A (2020). Latin Amerika'da Bağımlılıktan Neoliberal Yeni-Kalkınmacılığa Kriz Dinamikleri. Esra Akgemci ve Kâzım Ateş (der.). *Dünyanın Ters Köşesi Latin Amerika: Tarih, Toplum, Kültür*. İletişim Yayınları, 75-88.

4 *Argentina: Decenas de organizaciones y legisladores firman y adhieren pedido de adopción de la Declaración de Derechos Campesinos en la ONU*, (25/09/18). <https://viacampesina.org/es/argentina-decenas-de-organizaciones-y-legisladores-firman-y-adhieren-pedido-de-adopcion-de-la-declaracion-de-derechos-campesinos-en-la-onu/>. 24/08/2020

5 Bkz. Via Campesina Resmi Sitesi, <https://viacampesina.org/en/>

6 Bkz. MNCI (Movimiento Nacional Campesina Indígena) Resmi Sitesi, <http://mnci.org.ar/>, 15/02/2017

7 IPDRS (Instituto para el Desarrollo Rural de Sudamérica)'nin yayımladığı Informe 2019'da belirtilene göre Arjantin'de üretilen soyanın yüzde 70'i ihraç edilmektedir.

8 Movimiento Nacional Campesino Indígena (MNCI): Origen, herencias, historia, (15/08/12). <https://www.agenciapacourondo.com.ar/sociedad/movimiento-nacional-campesino-indigena-mnci-origen-herencias-historia>. 30/08/2020

Kaynakça

Amin S (2008). Söz Konusu Köylü Toplumlarının Geleceği. İçinde: Samir Amin (der.), Şule Ünsaldı (çev.), *XXI. Yüzyılın Meydan Okumaları Karşısında Köylü ve İşçi Mücadeleleri*, Türkiye ve Orta Doğu Forumu Vakfı, Ankara, 13-17.

Amin S (2018a). *Küreselleşmiş Değer Yasası Kıyısı Olmayan Marx*, Fikret Başkaya (çev.), Yordam Kitap, İstanbul.

Amin S (2018b). *Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme*, Semih Lim (çev.), Yordam Kitap, İstanbul.

Araghi F (1995). Global Depeasantization, 1945-1990. *The Sociological Quarterly*, 36(2), 337-368. http://www.polsci.chula.ac.th/jakkrit/anthro/Rural_Sociology_files/

Global%20Depeasantization,.pdf, (10/06/19).

Ataay, F (2003). Tarihsel Süreçte Azgelişmişlik ve Demokrasi. *Praksis Dergisi*, Sayı:10, 135-158.

Brent W Z (2015). Territorial Restructuring and Resistance in Argentina, *The Journal of Peasant Studies*, 42:3-4, 671-694.

Boratav K (1980). *Tarımsal Yapılar ve Kapitalizm*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:454, Ankara.

Boratav K (2009). Tarımsal Fiyatlar, İstihdam ve Köylülüğün Kaderi. *Mülkiye Dergisi*, Sayı:262, 9-24.

Cáceres D M (2014) "Amenazas y desafíos que enfrenta el campesinado en Argentina. ¿Descampesinización o Persistencia?" En C. Craviotti (Ed.) *Agricultura Familiar en Latinoamérica. Continuidades, Transformaciones y Controversias*, Buenos Aires, 205-232, [https://www.nucleodiversus.org/uploads/file/Papers/C%C3%A1ceres%20\(2014b\)-Amenazas%20y%20desaf%C3%ADos%20del%20campesinado.pdf](https://www.nucleodiversus.org/uploads/file/Papers/C%C3%A1ceres%20(2014b)-Amenazas%20y%20desaf%C3%ADos%20del%20campesinado.pdf), (10.06.2016)

CLOC (2017). Argentina: Otra víctima por defender su Territorio. <http://www.cloc-viacampesina.net/tematicas/argentina-otra-victima-por-defender-su-territorio> , (15.02.17)

Çaşkurlu S (2012). Küresel Gıda Krizi: Üçüncü Gıda Rejimi, Küresel Sermaye ve Gelişmekte Olan Ülkeler. *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt: 23, Özel Sayı, 161-194.

Çelik C (2017). Kırsal Dönüşüm ve Metalaşan Yaşamlar: Soma Havzası'nda İşçileşme Süreçleri ve Sınıf İlişkileri. *Praksis Dergisi*, Sayı:43, Ankara, 785-810.

Domínguez D (2012). Recampesinización en la Argentina del siglo XXI. *Psicoperspectivas: Individuo y Sociedad*, 11 (1), 134-157.

Ecevit M C (1999). *Kırsal Türkiye'nin Değişim Dinamikleri Gökçeada Köyü Monografisi*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Ercan F (1996). *Gelişme Yazını Açısından Modernizm, Kapitalizm ve Azgelişmişlik*. Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Evrensel (13.03.18). Hindistan: Panelimi takarım, mücadeleme bakarım!. <https://www.evrensel.net/haber/347563/hindistan-panelimi-takarim-mucadeleme-bakarim>, 06/04/2019

Foley M W (1995). Privatizing the Countryside: Mexican Peasant Movement and Neoliberal Reform. *Latin American Perspectives*, Vol: 22, No:1, *Labour and the Free*

Market in the Americas, Winter, 59-76.

Harnecker M (2008). Brezilya'da Topraksız Köylüler Hareketi (MST). Samir Amin (der.), Şule Ünsaldı (çev.), *XXI. Yüzyılın Meydan Okumaları Karşısında Köylü ve İşçi Mücadeleleri*, Türkiye ve Orta Doğu Forumu Vakfı, Ankara, 205-220.

Harvey D (2015). *Neoliberalizmin Kısa Tarihi*. Çev. Aylin Onacak, Sel Yayıncılık, İstanbul.

Harvey D (2016). *Yeni Emperyalizm*. Çev. A. Nüvit Bingöl, Sel Yayınları, İstanbul.

Hocsmán L D (2016). Soberanía Alimentaria y Conflictividad Agraria en Argentina. Movimiento Campesino-Índígena, Patronos Rurales y Gobierno a Partir del Paro Agropecuario del 2008. *Revista NERA*, Año 19, No. 32 – Edición Especial, 111-127.

IPDRS (Instituto para el Desarrollo Rural de Sudamérica) (2020). Informe 2019: Acceso a la tierra y territorio en Sudamérica. <https://ipdrs.org/index.php/publicaciones/libros/impreso/117>, 18/08/20

Jara C E vd. (2019). Desarrollo Rural y Agricultura Familiar en Argentina: Una Aproximación a la Coyuntura Desde las Políticas Estatales. *Revista de Economía e Sociología Rural*, 57(2), 339-352.

Kılıç A ve Meçik O (2020). Türkiye ve Arjantin'de Ekonomik Bağımlılık Tartışmaları. *International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries*, Cilt 4, Sayı 7, 158-182.

Köymen O (2007). *Sermaye Birikirken, Osmanlı, Türkiye, Dünya*. Yordam Kitap, İstanbul.

Lapegna P (2017). The Political Economy of the Agro-Export Boom Under the Kirchners: Hegemony and Passive Revolution in Argentina. *Journal of Agrarian Change*, 1-17.

Lapegna P ve Perelmuter T (2020). Genetically Modified Crops and Seed/Food Sovereignty in Argentina: Scales and States in the Contemporary Food Regime. *The Journal of Peasant Studies*, 47:4, 700-719.

Larcher N A (2016). El Movimiento Campesino de Santiago del Estero se conformará como partido político". Agencia Paco Urondo, , <https://www.agenciapacourondo.com.ar/militancia/el-movimiento-campesino-de-santiago-del-estero-se-conformara-como-partido-politico>. 9 Eylül, 26/08/20.

Lattuada M (2014). Políticas de desarrollo rural en la Argentina. Conceptos, contexto y Transformaciones Rural development policies in Argentina. Concepts, context and changes. *Temas y Debates* 27, Enero-Junio, 13-47.

López V T (2017). La Política Agraria del Kirchnerismo. Entre El Espejismo de La Coexistencia y El Predominio del Agronegocio. *Mundo Agrario*, vol. 18, 1-25.

Louzaú N (2020). En cuarentena se deforestó en el norte de la Argentina el equivalente a una ciudad de Buenos Aires y media. *La Nación*, <https://www.lanacion.com.ar/sociedad/en-cuarentena-se-deforestacion-norte-argentina-equivalente-nid2418313>, 12 Agosto, 18/08/2020.

McMichael P (2006). Peasant Prospects in Neoliberal Age. *New Political Economy*, 11:3, 407-418.

Mishra S (2014). Farmers' Suicides in India, 1995-2012: Measurement and interpretation. Asia Research Centre Working Paper 62, Asia Research Centre (ARC), August, London.

Página 12, (11/10/2012), Otra Vez Una Muerte Por las Tierras, <https://www.pagina12.com.ar/diario/sociedad/3-205342-2012-10-11.html>, 15/02/17

Página 12, (18/11/2011), Otra Víctima Por Defender Su Territorio, <https://www.pagina12.com.ar/diario/sociedad/3-181517-2011-11-18.html>, 15/02/17

Paz R (2006). El campesinado en el agro argentino: ¿repensando el debate teórico o un intento de reconceptualización?. *European Review of Latin American and Caribbean Studies*, 81, October, 65-85.

Ploeg J D (2006). *El Futuro Robado: Tierra, Agua y Lucha Campesina*, Instituto de Estudios Peruanos, Lima, Peru.

Ploeg J D (2008). *The New Peasantries Struggles for Autonomy and Sustainability in an Era of Empire and Globalization*. Earthscan, London.

Ploeg J D (2018). From de-to Repeasantization: The Modernization of Agriculture Revisited. *Journal of Rural Studies*, 1-8.

Ploeg J D (2019). Bir Kez Daha Köylü Üretim Tarzı Üzerine. Tayfun Özkaya (ed.), *Başka Bir Köylülük Mümkün*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, 43-76.

Rebossio A (2014). Campesinos que luchan por la tierra y su fruto. *El País*, https://elpais.com/elpais/2014/01/14/planeta_futuro/1389713517_072209.html, 4 Şubat, 30/08/2020

REDAF (2013). Conflictos Sobre Tenencia De Tierra y Ambientales en la Region del Chaco Argentino. http://redaf.org.ar/wp-content/uploads/2013/07/3informeconflictos_observatorioredaf.pdf, 10/01/20

Rodríguez S (2017). ¿Qué es la Teología de la Liberación?: Génesis y consolidación. <https://cpalsocial.org/1808.html>, 21 Haziran, 30/08/2020.

Rossi L (16/02/2016). Argentina: Unirse para derrotar el modelo neoliberal en el Campo. Biodiversidadla, https://www.biodiversidadla.org/Documentos/Argentina_Unirse_para_derrotar_el_modelo_neoliberal_en_el_campo, 10/04/2021

Sanyal K (2017). *Kapitalist Kalkınmayı Yeniden Düşünmek İlkel Birikim, Yönetimsellik ve Postkolonyal Kapitalizm*. Çev. Ali Karatay, Metis Yayınları, İstanbul.

Sili M (2016). Un modelo para comprender la dinámica de los territorios rurales. El caso de la Argentina. *Mundo Agrario*, 17(34), e003.

Topal A (2020). Latin Amerika'da Bağımlılıktan Neoliberal Yeni-Kalkınmacılığa Kriz Dinamikleri. Esra Akgemci ve Kâzım Ateş (der.). *Dünyanın Ters Köşesi Latin Amerika: Tarih, Toplum, Kültür*. İletişim Yayınları, 75-88.

Uzunyayla F (2017). Yeşil Kalkınma: Kalkınma Yazınında Süreklilik mi Farklılaşma mı? Biyoçeşitlilik Piyasası Örneği. *Mülkiye Dergisi*, 41 (3), 3-48.

Vergara-Camus L ve Kay C (2017). The agrarian political economy of left-wing governments in Latin America: Agribusiness, peasants, and the limits of neo-developmentalism. *Journal of Agrarian Change*, 17(2): 415–437.

Vergara-Camus L. (2018). *Toprak ve Özgürlük MST, Zapatistalar ve Neoliberalizme Alternatif Köylü Hareketleri*. Burak Esen (çev.), Sümer Yayıncılık, İstanbul.

Wald N (2013). Politicising Development in Northwest Argentina: Peasant Initiatives for Integral Change, (Basılmamış Doktora Tezi), University of Otago.